

תוכן עניינים

2..... תזכיר חוק

- א. שם החוק המוצע..... 2
- ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים..... 2
- ג. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות. 2
- ד. להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר..... 2

3..... תזכיר חוק סליקה אלקטרונית של שיקים ושיקים ללא כיסוי (תיקוני חקיקה), התשפ"א-2020

1. תיקון שם החוק..... 3
2. תיקון סעיף 1..... 3
3. תיקון סעיף 2..... 3
4. הוספת סעיף 35..... 3
5. הוספת סעיף 9..... 4
6. תיקון חוק שיקים ללא כיסוי..... 4
7. תיקון סעיף 1..... 4
8. תיקון סעיף 2..... 5
9. תיקון סעיף 7..... 5
10. תיקון סעיף 12..... 5
11. תיקון סעיף 13..... 5
12. תחילה ותחולה..... 5
- דברי הסבר..... 6

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק סליקה אלקטרונית של שיקים ושיקים ללא כיסוי (תיקונים שונים), התשפ"א-2020.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

חוק סליקה אלקטרונית של שיקים, התשע"ו-2016, הסדיר את המסגרת החקיקתית המתאימה למעבר לסליקה אלקטרונית של שיקים במסלוקת השיקים. עד לחקיקתו של החוק, שיקים נסלקו בסליקה הבין-בנקאית באופן ידני. לקראת כניסתו לתוקף של סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הבנקאות (שירות ללקוח)), העוסק במעבר של לקוח מבנק לבנק, נדרשות התאמות משלימות שיאפשרו את ניידות הלקוחות בין הבנקים, בכל הקשור לסליקת השיקים. בהקשר זה יש להבטיח כי הלקוח יוכל לעבור מבנק לבנק כך שסליקת השיקים תיערך באופן המתאים. בעניין זה שני היבטים. האחד מעבר של לקוח שמשך את השיק מבנק לבנק, השני מעבר של לקוח הפורע את השיק מבנק לבנק. ההוראות המוצעות נועדו להבטיח כי הסליקה תותאם לבקשת הלקוח לעבור מבנק לבנק.

בנוסף, מוצע לקבוע עיצומים כספיים מתאימים להפרה של הוראה מהוראות חוק זה בהתאם למקובל בהוראות אסדרה שעליהן אמון הפיקוח על הבנקים. על עיצומים אלה מוצע להחיל את הכללים הקיימים לאותו העניין בפקודת הבנקאות, 1941.

מוצע גם לערוך תיקונים מתאימים בחוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981 (להלן – חוק שיקים ללא כיסוי), במטרה להתאים את הוראות החוק למעבר הלקוח בין בנק לבנק לפי סעיף 1ב5 האמור.

ג. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות.

אין השלכות כאמור.

ד. להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

תזכיר חוק מטעם משרד המשפטים:

תזכיר חוק סליקה אלקטרונית של שיקים ושיקים ללא כיסוי (תיקוני חקיקה), התשפ"א-2020

- תיקון שם החוק 1. בחוק סליקה אלקטרונית של שיקים, התשע"ו-2016¹ –
- (1) בשם החוק המילה "אלקטרונית" תימחק;
- תיקון סעיף 1 (2) בסעיף 1 יבואו התיקונים הבאים:
- (א) לאחר ההגדרה "בנק הדואר" יבוא:
- "בנק מקורי" – כמשמעותו בסעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח);
- (ב) לאחר ההגדרה "בנק נמשך" יבוא:
- "בנק קולט" – כמשמעותו בסעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח);
- "המפקח" – המפקח על הבנקים כמשמעותו בסעיף 5 לפקודת הבנקאות, 1941; "
- "חוק הבנקאות (שירות ללקוח) – חוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א-1981; "
- תיקון סעיף 2 (3) בסעיף 2(א) אחרי המילה "הגובה", יתווספו המילים "בין אם הוא הבנק המקורי ובין אם הוא הבנק הקולט".
- הוספת סעיף 5ב (4) אחרי סעיף 5א יבוא:
- "סליקה של שיקים 5ב. (א) על אף האמור בסעיפים 3 ו-73 לפקודת לאחר העברת פעילות השטרות, הועברה פעילות פיננסית של לקוח מבנק מקורי לבנק קולט לפי סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) והוצג לפירעון שיק המשוך על החשבון בבנק המקורי, יראו את הבנק הקולט, ממועד העברת הפעילות, כאילו היה הבנק שאליו ערוכה הפקודה.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) רשאי בנק קולט לסרב לפרוע במזומן שיק שאינו משורטט.

¹ ס"ח התשע"ו, עמ' 532, ס"ח התשע"ח, עמ' 8.

(ג) הנגיד רשאי לקבוע בכללים הוראות לענין התאמת החובות החלות על הבנק הגובה לפי חוק זה כך שיחולו בשינויים המחויבים במקרה של העברת פעילות פיננסית של לקוח מבנק מקורי לבנק קולט לפי סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח).

(ד) הוראות סעיף זה יחולו ביחס לתקופה שיקבע הנגיד לענין פעילות בשיק ובשיק ממוחשב לפי סעיף 1ב5(ג) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), החל ממועד הגשת בקשת הלקוח להעברת הפעילות.

(5) אחרי סעיף 8 יבוא :

הוספת סעיף 9

עיצומים כספיים 9. (א) בנק שהפר הוראה מההוראות לפי החוק כמפורט להלן, רשאי המפקח להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות סעיף זה, בסך של חמישים אלף שקלים חדשים :

(1) לא מסר ללקוח הודעה על סירוב הבנק הנמשך לפרוע שיק ממוחשב בניגוד להוראות סעיף 2(ב) ;

(2) לא מסר ללקוח הזכאי לכך פלט של שיק ממוחשב בניגוד להוראות סעיף 2(ג) ;

(3) הפר הוראה מההוראות שנקבעו בכללים לפי סעיף 3(ב) ;

(4) הפר הוראה מההוראות שנקבעו בכללים לפי סעיף 4 .

(ב) על עיצום כספי לפי סעיף קטן (א) יחולו ההוראות לפי סעיפים 14ט עד 14טו לפקודת הבנקאות, בשינויים המחויבים.

2. תיקון חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981² –

ללא כיסוי

(1) בסעיף 1 לאחר ההגדרה "בנק" יבוא :

תיקון סעיף 1

"בנק מקורי" ו"בנק קולט" – כמשמעותם בסעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 ; "

² ס"ח התשמ"א, עמ' 136, ס"ח התשע"ח, 252.

תיקון סעיף 2

(2) בסעיף 2 אחרי סעיף קטן (ב) יבוא :

"(ג) העביר לקוח את הפעילות הפיננסית שלו מבנק מקורי לבנק קולט לפי הוראות סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, וסורבו שיקים בחשבון הקולט שנמשכו על הבנק המקורי, לא יספרו שיקים אלה על ידי הבנק הקולט לענין סעיפים קטנים (א) ו-(א1) וסעיף 1א3(ב) אם סורבו קודם לכן בחשבון המנוהל בבנק המקורי";

תיקון סעיף 7

(3) בסעיף 7 לאחר המלים "יסמנו הבנק הנמשך" יתווספו המילים "או הבנק הקולט שאליו הועברה הפעילות הפיננסית של הלקוח שמשך את השיק";

תיקון סעיף 12

(4) בסעיף 12 לאחר המלים "הבנק הנמשך" יבוא "או הבנק הקולט שאליו הועברה פעילות הפיננסית של הלקוח שמשך את השיק, לפי הענין,";

תיקון סעיף 13

(5) בסעיף 13 לאחר סעיף קטן (א) יבוא :

"(ב) בנק ימסור, בעצמו או באמצעות אחר, לבנק ישראל את פרטי החשבון בבנק המקורי ובבנק הקולט, של לקוח שהעביר את הפעילות פיננסית שלו לבנק הקולט."

תחילה ותחולה

3.

תחילתו של חוק זה ביום פרסומו ואולם תחילתם של סעיפים (1)1, (3)1, (4)1, (2)1, (2)2 ו-(3)2- (5) תהיה ביום תחילתו של סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) והם יחולו על שיקים שהוצגו לגביה החל מאותו המועד.

דברי הסבר

חוק סליקה אלקטרונית של שיקים, התשע"ו-2016 הסדיר את המסגרת החקיקתית המתאימה למעבר לסליקה אלקטרונית של שיקים במסלוקת השיקים. עד לחקיקתו של החוק, שיקים נסלקו בסליקה הבין-בנקאית באופן ידני. לקראת כניסתו לתוקף של סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, העוסק במעבר של לקוח מבנק לבנק, ובהתאם להחלטת הממשלה מספר 3440 מיום 11.1.2018 בעניין הגברת התחרות בשוק הבנקאות באמצעות הסרת חסמי מעבר, נדרשות התאמות משלימות לעניין זה בכל הקשור לסליקת השיקים. בהקשר זה יש להבטיח כי הלקוח יוכל לעבור מבנק לבנק כך שסליקת השיקים תיערך באופן המתאים. בעניין זה שני היבטים. האחד מעבר של לקוח שמשך את השיק מבנק לבנק, השני מעבר של לקוח הפורע את השיק מבנק לבנק. ההוראות המוצעות נועדו להבטיח כי הסליקה תותאם לבקשת הלקוח לעבור מבנק לבנק. מוצעים איפוא תיקונים מתאימים למקטע הפעילות המסוים של סליקה של שיקים. כך נדרשות התאמות לגבי הכללת המונחים המתאימים ומוצעות הבהרות מתאימות בסעיפים הנוגעים לעניין בחוק סליקה אלקטרונית של שיקים וכן מוצעים הסדרים מיוחדים שיאפשרו את המעבר של לקוח מבנק לבנק.

לסעיף 1(1) המוצע מוצע לתקן את שם החוק מאחר שכפי שיפורט בדברי ההסבר לסעיף 3 לחוק המוצע, תחום עיסוקו של החוק המוצע לאחר תיקונו חורג מטיפול אך ורק בסליקה אלקטרונית של שיקים. מוצע כי החוק יכלול את ההוראות הנדרשות לעניין הסליקה של שיקים בעת מעבר לקוח מבנק לבנק. אומנם הסליקה האמורה נעשית באופן אלקטרוני, אולם נדרשות הוראות מהותיות הגוברות על הוראות אחרות המצויות בפקודת השטרות ולא דווקא אלה הנוגעות לאופן הסליקה עצמו, לפיכך מוצע לתקן את שם החוק כך שהחוק יעסוק בסליקה של שיקים בכללות ולא רק בהיבט הצר של המעבר לסליקה אלקטרונית.

לסעיף 1(2) המוצע מוצע לתקן את ההגדרות הנדרשות כך שהן יכללו בצורה ברורה את ההתייחסות למצב שבו הלקוח עובר מבנק לבנק והשיקים צריכים להיות מוצגים ונגבים בהתאם כמפורט להלן:

להגדרת "בנק מקורי" ו-"בנק קולט" חוק הבנקאות (שירות ללקוח) קובע את החובה החלה על הבנקים להעביר את הפעילות הפיננסית של הלקוח כפי שמוגדרת באותו החוק מהבנק המקורי לבנק הקולט באופן נוח, אמין, ובלא גביה של תשלום מהלקוח בעד העברת הפעילות. ההגדרות המוצעות מפנות אל המשמעות הקבועה בסעיף 1ב5 לאותם המונחים.

לסעיף 1(3) המוצע סעיף 2 לחוק העיקרי הוא לב החוק ועניינו בהסדרה של הכללים החלים על סליקה אלקטרונית של שיקים. על מנת להציג שיק לפירעון בתקשורת מחשבים נדרשים שני תנאים חלופיים. האחד הקבוע בסעיף קטן (א)(1) לחוק הוא שהשיק הופקד לגביה בבנק הגובה והשני שהלקוח שמבקש את פירעון השיק, המיר את השיק שבידו לשיק ממוחשב והעבירו לגביה ובלבד שהשיק משורטט ומופיעות עליו מילים האוסרות את העברתו. מוצע לתקן את הסעיף כך שלאחר המילים "הבנק הגובה" יתווספו המילים "בין אם הוא הבנק המקורי ובין אם הוא הבנק הקולט". התיקון המוצע יאפשר לבנק הקולט להציג את השיק, גם אם הוא הופקד לגביה בבנק המקורי טרם העברת הפעילות של הלקוח לחשבון לבנק הקולט, והבנק המקורי הוא זה שביצע את הסריקה הממוחשבת של השיק.

לסעיף 1(4) המוצע

לסעיף קטן (א) – סעיף 3 לפקודת השטרות קובע כי שטר חליפין הוא פקודה ללא תנאי ערוכה בכתב מאת אדם לחברו, חתומה בידי נותנה, שבה נדרש האדם שאליו ערוכה הפקודה לשלם לאדם פלוני או לפקודתו או למוכ"ז, סכום מסוים בכסף, עם דרישה או בזמן קבוע או ניתן לקביעה. לפי הוראות סעיף 73 לפקודה שטר חליפין המשוך על בנקאי אשר הוא בר פירעון עם דרישה הוא שיק והוראות הפקודה חלות עליו. על שיק נמשך מופיעים כמקובל פרטי הבנק הנמשך ומאותו בנק נדרש פירעון השיק ובכך מקוימות הוראות פקודת השטרות. היות ושיקים הם אמצעי תשלום מקובל בשוק מוצע לאפשר מנגנון מתאים על מנת שלקוחות יוכלו לעבור מבנק לבנק גם אם נמשכו שיקים מחשבון הלקוח בבנק המקורי. לשם כך, יש להסדיר את המצב המשפטי כך שאם הלקוח עבר מבנק לבנק הרי שהשיקים שהוא משך על חשבונו בבנק המקורי לא יגבו מאותו חשבון שיקים, שעל פי ההוראות, הפעילות הפיננסית הועברה ממנו, אלא יפרעו מחשבון הבנק החדש שלו המתנהל בבנק הקולט. לשם כך מוצע לכלול בחוק הוראה מתאימה הגוברת על הוראות פקודת השטרות לגבי מעבר לקוח מבנק לבנק, כך שעל אף האמור בפקודה, יראו את הבנק הקולט כבנק שאליו הופנתה הפקודה ולא את הבנק המקורי, והגביה תבוצע מולו. כך יתאפשר ללקוח לעבור מבנק לבנק מבלי לבטל את השיקים או להסתכן בכך שהם יוצגו מול חשבון בנק סגור בבנק המקורי שאז הם ידחו כשיקים ללא כיסוי, והוא יוכל לעבור בקלות יתירה לבנק החדש.

לסעיף קטן (ב) – כידוע ניתן לגבות שיק שאינו משורטט בבנק הגובה מבלי להפקידו לגביה בבנק שבו מתנהל חשבונו של הנפרע ואולם שיק כזה נושא בחובו סיכונים כלפי הבנק הגובה, ועל כן מוצע לקבוע כי הוא רשאי שלא לפרוע אותם במסגרת המנגנון המיוחד של מעבר לקוח מבנק לבנק. יצוין כי לאוחז השיק יש אפשרות לפרוע את השיק אם יפקיד אותו בחשבונו או אם יבקש ממושך השיק שיק חדש, שיהיה משוך על החשבון החדש בבנק הקולט (או כל חלופה אחרת לקבלת הערך הנקוב בשיק כפי שיסוכם עם מושך השיק).

לסעיף קטן (ג) – מוצע להסמיך את הנגיד לקבוע הוראות בכללים, על מנת לאפשר את התאמת ההוראות החלות על הבנק הגובה לפי חוק זה, בשינויים המחויבים. מדובר בכללים שנועדו להבטיח את הביצוע המיטבי של הסליקה במקרה של מעבר הלקוח מבנק לבנק.

לסעיף קטן (ד) – מוצע לקבוע כי הוראת הסעיף תחול ביחס לתקופה שתיקבע על ידי הנגיד לעניין פעילות בשיק ובשיק ממוחשב בהתאם לקבוע בסעיף 1ב5(ג) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) החל ממועד הגשת בקשת הלקוח להעברת הפעילות. זאת על מנת לאפשר התאמת ההוראות לעניין סליקת שיקים במקרה של מעבר לקוח בין בנקים, במשך כל התקופה הנדרשת החל ממועד הגשת בקשת הלקוח להעברת הפעילות בין הבנקים.

לסעיף 1(5) המוצע מוצע להבטיח את הציות להוראות הקבועות היום בחוק באמצעות עיצומים כספיים ולהחיל לגבי את ההסדרים הקבועים זה מכבר בפקודת הבנקאות, בשינויים המחויבים.

לסעיף 2 המוצע מוצע לתקן את חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981 על מנת להתאים את החוק לקראת כניסתו לתוקף של סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, העוסק במעבר של לקוח מבנק לבנק, וזאת בהתאם לתיקונים הבאים:

לסעיף 2(1) המוצע מוצע לתקן את סעיף 1 לחוק ולכלול בו הגדרות מתאימות לעניין העברת פעילות פיננסית של לקוח מבנק מקורי לבנק קולט בהתאם לסעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח). מוצע להגדיר את הבנקים

כמשמעותם באותו החוק על מנת להתאים את ההוראות המהותיות של החוק כמפורט להלן. בהקשר זה, יובהר כי ההוראה המהותית שהוספה לחוק סליקה אלקטרונית של שיקים, כמפורט בסעיף 1(4) לחוק המוצע, חלה גם לעניין חוק שיקים ללא כיסוי. בהתאם לכך, במקרה של העברת פעילות פיננסית של לקוח מבנק מקורי לבנק קולט, הבנק הקולט ייחשב כבנק שאליו ערוכה הפקודה, גם אם הוצג לו לפירעון שיק המשוך על החשבון בבנק המקורי, ובהקשר זה, יחולו הוראות חוק שיקים ללא כיסוי גם על הבנק הקולט, לפי העניין. כך למשל, לעניין סעיפים 4(ב) ו-5(א) לחוק שיקים ללא כיסוי, החובות הקבועות בהם לא יחולו לגבי לקוח שהעביר את פעילותו הפיננסית ומשך שיק באמצעות שיק משוך על החשבון בבנק המקורי שהיה חשבון מוגבל, כאשר החשבון שלו בבנק הקולט אינו מוגבל. הבנק הקולט ייחשב כבנק עליו ערוכה הפקודה, ובחשבון זה אין הגבלה ולכן לא יחולו לגביו הסעיפים האמורים.

לסעיף 2(2) המוצע מוצע להוסיף בסעיף 2 לחוק שיקים ללא כיסוי הוראה לעניין האופן שבו יש למנות את השיקים שסורבו בחשבון כך שאם סורבו השיקים בחשבון שהתנהל בבנק המקורי הם לא ימנו שוב אם הוצגו לגביה בחשבון הלקוח בבנק הקולט וסורבו. הטעם לכך הוא שמירה על העיקרון כי שיק שסורב נמנה פעם אחת בלבד ואינו נמנה שוב גם אם הוצג פעם נוספת לחשבון הלקוח וסורב.

לסעיף 2(3) המוצע על מנת להבטיח כי אם השיק הוצג לגביה בבנק הקולט ולא נפרע או סורב בהתאם להוראת סעיף 7 לחוק, יסמן הבנק הקולט את השיק בסימון מתאים, מוצע להוסיף את ההתייחסות המפורשת בחוק לסימון השיק בידי הבנק הקולט.

לסעיף 2(4) המוצע לפי הוראות סעיף 12 לחוק שיקים ללא כיסוי, על הבנק למסור לאוחז בשיק שלא נפרע את פרטי הזיהוי של מושך השיק או של בעל החשבון על מנת שיוכל האוחז בשיק האמור לפתוח בהליכים למימוש השיק. מוצע לקבוע כי החובה החלה על פי הסעיף הזה, חלה גם על הבנק הקולט שאליו הועברה הפעילות הפיננסית של הלקוח שמשך את השיק.

לסעיף 2(5) המוצע בהתאם לסמכותו לפי סעיף 14 לחוק, בנק ישראל מאפשר לציבור לבדוק האם קיימות מגבלות על החשבון על מנת למנוע מיחיד הציבור לקבל שיקים שלא ניתן לפרוע אותם בשל המגבלות שחוק שיקים ללא כיסוי קובע. כדי לאפשר את השירות הזה גם ביחס לחשבוניות שהועברו לבקשת לקוח מבנק לבנק, על בנק ישראל לעקוב אחרי פרטי החשבוניות של הלקוח שהעביר את פעילותו הפיננסית מבנק לבנק.

לסעיף 3 המוצע מוצע לקבוע כי תחילת ההוראות המוצעות לעניין הטלת עיצומים לפי חוק סליקה אלקטרונית של שיקים יחולו עם פרסומו, וההוראות הקבועות לעניין התאמת החוקים למקרה של ניידות בין חשבוניות יחולו עם כניסתו לתוקף של סעיף 1ב5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), כך שהמסגרת הנורמטיבית לתחילת פעילות המנגנון המאפשר את המעבר של לקוח בין הבנקים תכנס לתוקף באותו מועד. לפיכך, מוצע להחיל את החוק על שיקים שנשלקים החל מאותו המועד.